

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Vidéki előfizetők bélyegköltése egész évre 2 K.	

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljárt 1. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a városi nyomdában Dózsa György lap-metteur kezéhez is.

A Csokonai-kör múlt évéről.

Irta: SZÁVAY GYULA.

A Csokonai-kör 1911. évéről szóló jelentése nem tartogat semmi meglepetést: irodalmi megváltók születését, latrok megfeszítettését, csodák jövendölését vagy világok kiátkozását. Mi a világgal meg vagyunk elégedve (jobban mint az velünk, ujjáteremteni nem akarjuk, sőt erdejében suhogó nagy fái alatt, tarkavirágos tisztásain, illedelmes szerénységgel, gyalogszerrel járunk, meg nem unva zöld füvek látását, fűrgye gyikok futását, ismeretes madarak szavát, rigók füttyét, tengelicék csevegését és csalogányok isteni csattogását. Még csak azt sem kívánjuk, hogy csupa csalogánnyal legyen tele az erdő, csupa mélyen kék és égőn piros virággal a mező s csakányolható vastag ködökkel a távol.

Jó az ugy, minden ahogy van, még az se baj, hogy túl az erdőn, a suhogó fákon és a tarkavirágos tisztásokon, egy köves száraz világ következik, napégette, fagyszántotta utakkal, utakon nyüzsgő emberekkel, akik lármáznak és verekesznek s egymáson keresztül járva kenyeret keresnek.

Mi, a Csokonai-kör, egy kis szekta vagyunk, kik amikor mesterünk nevét vesszük ajakunkra, messze elkerüljük a kővilág érdekkockákkal kövezett lármas utait s annak példája szerint, akinek nevét viseljük, az élet szelidebb és szebb tájaira vonulunk, oda, ahol árnyékos pihenőn csenddel takarózhatunk s ahol a természet egy egész külön abc-n beszél.

Nem azt tette-e ő is, a Mester, kivezetve tanítványait a kőiskola falai közül a természet iskolájába, hogy vele andalogva ott tanuljanak? Mennyire megszólalták Őt is ezért akkor!

A Csokonai-körnek is minden tiszte ez. Az élet hajszalából, a kenyér őrlőmalmából, a tülekedések versenyfutásából s mindabból, ami fásasztót a követ köre rakó birodalom áraszt, kivezetni a megfáradtakat a lelki csendességek tisztásaira, hogy ott más levegőt szívjának a fűszálnyi kicsiségeknek, levélzörrentő zajoknak, csicsérgéseknek és szintarkaságoknak hatása alá kerüljenek s örülni tudjanak.

És hogy a tanítványok szívesen kövessék hívó útjára a Csokonai kört, úgy tesz ő is, mint tett a Mester, igyekszik megszépíteni az utat beszédeivel, mesél nekik prózában és versben, megmagyarázza, hogy miért szép ami szép, elvezeti őket bemohosult sirokhöz, melyekre andalgás közben friss virágokat ültet, aranyiratokkal ró be köveket s megélenkíti velők a házak falait, tanítgat gyermekeket öregek dalára, fon koszorukat s megfrissít azokkal sok forró homlokat, gondokat űz, álmokat kelt, lelkeket ringat.

Ez a Csokonai-kör és ez az iskolája.

Ebbe az iskolába nem tanköteles mindenki beiratkozni, csak aki épen akar, akinek jól esik.

Hogy jó-e, amit tesz, nem azok hivatottak megmondani, akik az utszélen állnak vásott fiuk s görön-

gyöt kapva csak azért is meghajigálják, hanem azok, akik az iskolájába szívesen járnak és vele örömetst vannak. Sokan vannak, mindig többen és többen vannak, ilyenek, tehát egész bizonyos, hogy hagyományos utján jó uton jár a tanító s jó uton járnak a tanítványai.

Ennyit a magunk megnyugtására.

Kedves tanítványainknak, tagjainknak pedig annyit, hogy csak maradjanak velünk s hívjanak még több és több társakat.

Majd a most következő évben bejárjuk megint a régi utakat; bokrétát kötve, meséket mondva, busulva és tréfálkozva, ahogy a hangulat sugja. Tárt karokkal öleljük magunkhoz azokat, akik a haláron túlról ugyanezt az iskolát járják s viszont mi átme gyünk hozzájuk, mint ünnepeken a rokonok.

Mi vagyunk a kántusa az iskolapadokból kinőttek seregének itt az élet nagy kollégiumában és mi debreczeni szívvel, debreczeni szóval éneklünk a ránk hallgatóknak. Programunk bronzba van öntve, köre van téve, nem is változik az soha.

Adja az Uristen, hogy mindig messzebb és messzebb hangozzék itt ezen a síkmagyar pásztor világon s ide seregjeljenek Debreczen főváros köré magyar szót tanulni mind a magyar istenségtől elkanászodottak.

Ez a főtítkári szózat ünnepi fohásza s most következik a titkári jelentés hétköznapi elbeszélése.

*****

SAISON.

Iskola és műveltség.

Itt vannak a vizsgák s nemsokára egyre több lesz az elborult arcok száma. Már t. i. azoké, akik megbuktak. És akik szeptemberben kezdhetik a dolgot ott, ahol a múlt júniusban elhagyták.

Az iskola úgy tett, mintha a Tudomány kapuját csapta volna be előttük s ezt ők nem is bánták volna; a valóságban azonban nem ezt cselekedte, hanem szegény fiuknak a kenyerét tette föl olyan magasra, hogy el ne ériék. Már aztán ettől, hölgyeim és uraim, az álluk koppan. És joggal kérdezhetik: mit csináljon hát az az ember, aki adóhivatalnok akar lenni és lehetne is a tehetségeinél, szorgalmánál és egyéb tulajdonságainál fogva, de nem tud megbirkózni némely tudományokkal, amelyekre sem az adóhivatalban, sem a vele egybekötött társadalmi életben egy csöpp szükség sincsen?

De hát az iskola nem törli a feleleten a fejét, hanem buktat. Azonban a bukás után sem én nem tudom, sem a megbukottnak nincs fogalma róla, hogy hát miért is jelenti a tantárgyakban való elmaradottság azt is, hogy az ember képtelen olyan kenyérkere-

setre, aminek semmi köze sincs ahhoz a tantárgyhoz, sőt legtöbbször, egy-kettő kivételével, az összes tantárgyakhoz. Avagy pedig alapos köze van egynehány tudományhoz, amihez azonban viszont a tantárgyaknak nincsen semmi közük. A szegény fiu aztán áll ebben a labirintusban és vagy öngyilkos lesz vagy kéttétörött ember, esetleg pótvizsgálva rak jó flasztromot a falábara, — azt azonban világeletében sem fogja megtudni, hogy mit keresett ő a muzsák berkeiben kilenc órákor. Akármit, akármit nem, egy dolgot semmi esetre sem: a műveltséget tudniillik. Holott pedig az ő egész iskolai kálváriája ennek a célnak szolgál. . . Hogy, hogy nem, az iskola tele van azzal a hittel, hogy vannak foglalkozások, amire nem alkalmas az olyan ember, aki nem ért a mester-ségén kívül eső tudományok közül egy légióhoz.

Semmi kétség, ez gyönyörű és kívánatos dolog lenne, kiváltképpen, ha lehetőleg az összes foglalkozások ilyenek volnának. De nem is csépelvén azt a szalmát, hogy mennyire hasonlít a műveltséghez az a habarcs, amit a középiskola tapaszt — ha tapaszt — az emberre: bizonyos, hogy az iskola ezt a célt még a maga módja szerint se tudja elérni. Pedig szerencsére az iskola önönmagát se veszi tulontul komolyan és a jó tanulók között is csak kivételképpen akad, aki csakugyan tudja azt, ami a bizonyítványában áll. A tanárok, ezt meg kell adni nekik, legtöbbször elég kevés tudással eresztik odébb a fiukat. Ez azonban, akármennyire vigasztaló a fiuknak, tulajdonképpen a legszomorubb az egész dologban. Mert ez annyit jelent, hogy még a kvalifikáció felé akadálytalanul haladó diákok sem érik fel a szükséges műveltségi diapasont. És pedig azért nem, mert nem is érhetik. Az olyan iskola, amit minden nem tökéletes proletár- vagy *halljakend*-életpályára induló embernek el kell végezni, nem kívánhat többet, mint amire Mindenki János képes. Mindenki János pedig — ha jól esik, tessék ezen elérzékenyülni a vezércikk-írásig — nem képes arra, hogy a maga mester-ségén kívül olyan dolgokat is megtanuljon, aminek a hasznát nem látja. És ha kénytelen vele, hogy akár az accusativust kívánó praepositiókat, akár a fény interferenciájáról szóló fizikai fejezetet megtanulja, mielőtt körjegyző, vagy rajztanár, vagy ügyvéd, vagy orvos, vagy akármilyen más mesterember lehet akkor több lesz a fejében néhány száz vagy néhány nyomtatott oldállal, de a horizontja nem lesz tágabb egy fél mikronnal sem.

Ez, nem bánom, annyit tesz, hogy az emberek legnagyobb része butább, mint hogy kellő hasznát tudná venni a rendelkezésére álló kulturának, annál kevésbé tudja ésszel fölérni az egészet. Hát a műveltség tulajdonképpen ez lenne, de ez nem lévén lehetséges, nagyon megelégedhetünk annyival, ha a kulturában élő Mindenki János ur természetesnek találja azt, amiben fölnevelkedett. Dr. Mndenky János urtól elég, ha megmosolyogja Mindenki János bácsit, aki először lévén Debreczenben, igen fránya dolognak itéli a magától szaladó szekeret. És mivel ő az ügyvédi dolgait rendesen elvégzi, nincs jogunk követ dobni rá, amiért éppen csak hogy megszokta, de szakasztott olyan kevésbé ismeri a villamos kocsi ördögös szerkezetét, mint a megmosolygott János bácsi. És a mérnök például, aki a villamos kocsit összeszerkesztette, ezzel végezte kötelességét a társadalom iránt, s ha aztán például a modern büntetőjog problémáival nem törődik, az az ő dolga.

A tömeges bukások állandó volta csak szembe-szökőbbé teszi, amit ugyis láttunk mindnyájan, akik

az iskolák padjain koptattuk fényesre ifjui nadrág-jainkat: hogy a diákságnak nyolcvan — ha nem több — percentje olyan ember, akit kiméletlenül meg kellene buktatni, ha a bukás annak a kifejezése volna, hogy a bukott nem való a tudományokkal való foglalkozásra. Dehát a szekunda nem oda vág, ahova néz. Megmérlegeli a fiunak a tudományát s ezen az alapon aztán azt jelenti ki törvényes hatalommal, hogy alkalmas-e egy mesterségre, amihez nem kell az a tudomány. Ez annak a bizony-sága, hogy az iskola nem alkalmas a tanulóknak, a tanulók pedig nem alkalmasak az iskolának. Akármelyik a hibás, az kétségtelen, hogy nem illenek össze. Alkalmazkodni pedig csakis az iskolának lehet és pedig száz okból. Századszor azért, mert az iskola csinál-mány, tehát csinálható jól is, rosszul is, változtat-ható, javítható, a gyerekek minősége pedig olyan, amilyen. Ezt lehet siratni is, örülni is lehet neki, éppen csak változtatni nem lehet rajta.

És ezért gyilkos babona a *tudományos életpályák* ról szóló szófia beszéd. *Emberek* vannak, akiknek a pályája tudományos pálya, de azok a foglalkozások, amiket ezzel a névvel szokás kitüntetni, magukban-veve éppen olyan kevésbé tudományosak, mint a hordárság. Vagyis akármilyen nehezek, komplikáltak, dicsőek és közhasznúak — és ebből eszemben sincs valamit letagadni — teljesen hiba nélkül üzhetők anélkül, hogy a gazdájuk egyebet tudna, mint közvetlenül csakis a mesterségét, annak is a mindennapi dolgait. Az emberek tulnyomó többsége — hiába — nem képes többre, az iskola azonban mégis a dicső, kristálytiszt, de szörnyű nehezen emészthető Tudományt próbálja töltögetni a pohárba. Nem csoda, hogy huszontkét százalék végleg elrontja tőle a gyomrát, míg legalább hetven százalék pedig suttyomban az asztal alá önti, mert meghátrálni káros dolog, a gyomra ellenben nem bírja.

UR VOLNÉK...

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: JUHÁSZ GYULA.

*Ur volnék én álmoknak tartományán,
Utolsó cézároknak közül való,
Halkan ver a szívem és várva vár rám
Az elmulás, e korhadó hajó.
Álmoknak vánkosán, mely süppedezve
Ringatja fömet, elhagy mind a gond,
Lábujjhegyen eljár az ihlet perce,
Mikor egész szívvel dalolhatok.*

*Magányos cézár, szélnézek borusan
Megvert csatáimon s elrévedek
A színes multban, a besüppedt multban,
Mikor még isten voltam és gyerek.
Ujjongó trombitáim régi hangja
Lelkembe száll távolból, remegőn
És ünnepeim elnémult harangja
Szívembe cseng, ha szürkül a közöny.*

*Az árulók a pusztuló hajóról
Ellopnak mindent, ami lopható,
De te enyém vagy emlék, ragyogó kor,
Ha sülljed is a süppedő hajó.
Szegény cézár a lira húrjain még
Kiver egy nem múltó melódiát,
Bár testét a meddő tengerbe vessék,
Övé volt mégis, mégis egy világ!*

Komlóssy Miklós.

A debreceni Komlóssy-család legtöbb tagja a nem mindennapi, tipikus stilusu emberek közé tartozott. A nem régen elhunyt *Komlóssy Arthur* egész közéleti s irodalmi működése szoros összefüggésben volt Debreczen valamennyi kulturális törekvésével. Mig élt, valóságos *lexikona* volt a Debreczen régi irodalmára, színészetére, a *Csokonai-kultuszra*, szóval kulturtörténeti ismeretekre vonatkozó hiteles adatoknak. *Komlóssy Miklós* a legjobban hasonlított hozzá fivérei közül. Ő is író, zenész és műbarát volt elsősorban s most, mikor nyugalomba vonult, lakását valóságos muzeumnak rendezte be. Állandó összeköttetést tartott fenn a fővárosi és külföldi régészekkel, műkereskedőkkel, folyton vásárolgatott, csereberélgetett, anyagi viszonyaihoz képest nagyon sokat is áldozott gyűjtő szenvedélyének.

Csodálatos szívós kitartással vetette rá magát valamely műtárgy megszerzésére és valósággal potom áraikon sikerült neki nagyon értékes tárgyakat sok utánjárással megszerezni.

Kis muzeumát a városi muzeum fogja tudomásunk szerint örökölni. Hát ez örvendetes dolog, mert *Komlóssy Miklós* gyűjteménye sok, Debreczen művészi és irodalomtörténetére vonatkozólag értékes dolgot tartalmaz.

Ott van például a debreceni Szabadság-szobor eredeti mintája, mely rehabilitálja Tóth András szobrászunk művészi reputációját. Nem világgraszoló alkotás, de művészi munka bizony az. *Hanem a szoborbizottság* annyit „javított”, változtatott rajta, hogy nem csoda, ha a derék, becsületes művészi munka a kivitelben nem sikerülhetett. Tóth András gyöngye volt a bizottsági tagokkal szemben s minden változtatásra ráállott, végre addig toldozta-foldozta a szobormintát, hogy ember legyen, aki az eredetire ráösmér a kész szoborban.

Nagyon értékes egy földteke a Komlóssy-féle emléktárgyakban, mely az abszolutisztikus korszakban készült Bécsben, s amelyen Magyarország egyszerűen mint tartomány van bekebelezve Ausztriába. Sehoh az országban nincsen párja állítólag s a Magyar Tudományos Akadémia földrajzi osztálya kérte Komlóssytól drága pénzen. Nem adta, mert Debreczennek szánta. A *Csokonai Mihály* megzenésített (Pfeifer-féle) dalainak hangjegyzetét is a debreceni Csokonai-körnek adta el potom áron, pedig a Nemzeti Muzeum többszörös árt ígért érte.

Általában nagyon lelkiösmeretes gyűjtő volt. Van a Komlóssy-tárgyak közt egy állítólagos Csokonai-fokos is. Meg van írva a története is. Egy Csokonai-korabeli hatvan-utcai kereskedő, *Bignió* tulajdona volt s azt állította a botról, hogy Csokonai Mihálytól kapta a család. De Komlóssy Miklós jegyzeteiben kétségesnek tartja a bot eredetét.

Volt egy zseniális asztalosunk, K. G. Én még ösmertem. Mint gyerek, a Gebauer-féle gyárban alkalmazott koporsócsinálóval (akkor még fakoporsót is gyártottak Gebauerék) gyakran beszéltem. El mondta leplezetlenül pénzhamisítása történetét. Művészkezü ember volt, aki rajzolta a bankókat. Az ügyész nem akarta hinni. Bekérlette műszereit s egy száz forintost. Két nap alatt olyan párját csinált a bankónak, hogy a törvényszék nem tudta megállapítani, melyik az igazi, melyik a hamis.

Ettől az embertől (utódai vannak, a nevét nem írom ki) van a Komlóssy birtokában egy tekegolyóra

vésett dombormű. A börtönben időöltésből készítette. Valóságos remekmű.

Többi tárgyai is mind értékesek, különösen az 1848—49 időből valók.

Nagy műveltségű, artisztikus életet élő ember volt. Valamennyi nagyobb amerikai lapban jelentek meg cikkek tollából, legutóbb az amerikai Szabadságban kolumnás cikkeket írt a híres párbajozó, Mandel Béláról. A Budapesti Hirlap regény-fordítást közölt tőle, a Pesti Hirlap irodalomtörténeti, galambászati cikkeket. Legutolsó könyvének megjelenését már nem érte meg Komlóssy Miklós, a héten 59 éves korában meghalt.

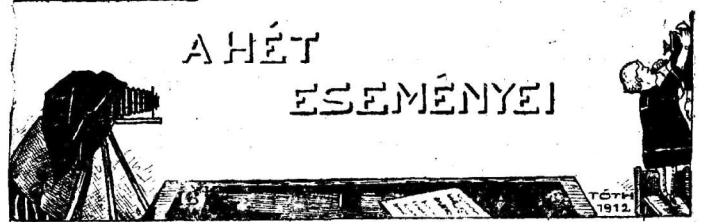
Szemlész.

LEVÉL.

A „Debreczeni Szemle” számára írta: ZIVUSKA ANDOR.

*Szeresd az én szomorú dalom,
Szeresd az én szomorú szívem...
Ha te meg nem értsz, édes angyalom,
Ki még megértsen, nincs már senkisé!*

*Szeresd az én szomorú dalom,
Szeresd az én szomorú szívem...
Mit elbeszték bús, harcos utakon:
Add vissza a te: — álmaim, hitem!*

A parlament három nap alatt többet dolgozott, mint az utóbbi három évben. Politika ide, politika oda, a fő az, hogy az ország első törvényhozó testülete biztosította Debreczennek az egyetemet, tisztviselőinknek a jobb megélhetést s a magyar író, költő munkája nem bitang jószág többé a külföldön. Minden egyéb mellékes. A többi politika, amihez nem szólhatunk hozzá. Nem keressük, hogy azoknak van-e igazuk, akik macskazenével akarják megszakítani a parlamenti munkát, vagy azoknak, akik pandurkézre adják a renitenskedő honatyákat. De filozófiai alapon tekintve nem azért szomorkodunk el a parlamenti helyzeten, mert tragikus lenne az, hanem hogy csunya, izléstelen komédia.

*

Kovács Gyula történelmet akart csinálni. Miután eddigi működése révén nem jegyezte be Klio Magyarország aranykrónikájába, a Tisza István vérével akarta oda befesteni nevét. Klio azonban eltakarta két kezével a történelem ama lapjait, melyekről az utódok a nemes hazafiság, az államférfiúi erények példáit tanulják meg majdan; ellenben egy ideggyógyász orvos majd beírja a Kovács Gyula nevét valamelyik csöndes szanatórium beteglétszámának lajtmájába. Mert hogy oda is való, ha csak bele nem hal megzavart agyvelővel elkövetett öngyilkossági kísérletébe.

*

A magyar munkásság dicséretre méltó magatartást tanúsít a legújabb parlamenti zűrzavarokkal szemben. Nagyon helyesen, azon az állásponton van, hogy ezzel a felfogással igazolja legjobban, hogy méltó a választói jog értelmi cenzusára. Méltóságos nyugodtsággal várja, hogy a parlament mostani ösdi alkotmánya önmagát pusztítsa el a nemzet itélőszéke előtt. Mert a dulakodó, veszekedő, botrányokban kimerült, lövöldöző testület önmagát emészti fel s annak romjain fog felépülni az új, az erős népparlament. A mostani politikai pártok csak hadd dobzódjanak abnormális cselekedeteikben, a nemzet így fog rájönni arra, hogy milyennek kell lenni az igazi feladata magaslatán álló törvényhozó testületnek és arra is, hogy milyennek *nem kell* lenni. Olyan-nak például semmiesetre sem, mint a mostani.

*

A rendőrségről nemcsak akkor szoktunk megemlékezni, ha rosszat cselekszik, ellenben nagy örömmel jegyezzük fel jó cselekedeteit. Most például az automobil-versenyek alkalmából kifejtett működése mintaserü volt. Dacára a Debreczenben szokatlan nagy forgalomnak, a legkisebb baleset sem történt s először tapasztaltuk, hogy a rendőrök lépten-nyomon segítségére sejttek a közönségnek, az utvonalokon védték utbaigazításaikkal, figyelmeztetéseikkel a járó-kelőket. Ezt már szépen rendezte Rostás István rendőrfőkapitány, méltán illeti őt elismerés.

*

A nagyerdő valósággal divatba jött az idén. Látogatottságát természetesen nagyban emelte a pompás közlekedésű villamos vasút. Ebből látszik, hogy ha a Nagyerdő rendezése a park, vigadó, fürdő restaurálásával s ha a közönség szükségletei megfelelő módon elégítették ki ott a vendéglőben, kávéházban stb., végre is az lenne a Nagyerdő, aminek lennie kellene. Üdítő oázisunk a poros Debreczen szíve tájékán. Hanem a rendőrfőkapitány ur nagyon helyén való cselekedetet vinne véghez, ha a nagyerdei őrszemeket megerősítené s a nagyerdei kisvasuti megállónál több rendőrt alkalmazna s ezzel pótolná az illetlan ama szakaszainak tanításait, amelyeket a felszálló közönség egyrésze, — köztük magukat uraknak tartó egyének, — ugylátszik nem ismernek s akik olyan dulakodást visznek véghez, mint a Szentessy bácsi malacai a vályunál etetés közben.

*

(§) **Törvény elé.** Mit csinálsz, ó ifjuság, ha egy azurszinű tavaszi reggelen arra ébredsz, hogy bájos és mennyei feleséged holdfény-szőke haja az ágy alá gurult s habfehér fogai a pohárban lubickolnak? Mit csinálsz, ha észreveszed, hogy hamis a szeme, mellyel leánykorában oly igézően kacsintott rád, annyira hamis, hogy szinte üvegből van? És mit csinálsz, ha egy este csókjaiddal törölöd le arcáról a rákent fiatalságot? Ha rájössz, hogy legénykorodban a pipereboltok kenőcseibe és poraiba voltál szerelmes és tulajdonképpen a vattapárnákhoz irtál örjögően lüktető verseket? Eddig az ifju ilyen esetekben vagy a falnak kénytelen menni, vagy elmondta magában az egyszeregyet egyszer előre, aztán visszafelé és hallgatott. Most azonban hír jön Amerikából. A kétségbeesett ifju férjek megmentőjéül jelentkezik Mr. George Glenn honatyja, aki törvényjavaslattal idézi ezeket a borszeszben és kenőcsökben fürdő talmi szépségeket a törvény elé. Büntessék az arc kendőzését és vgyék börtönbe a csalásért madame

Rizsport és Paróka anyót, akik annyira csalók, hogy férjüket megcsalták, még mielőtt férjük lett volna. Elvégre egy egész életre szóló reális üzletet kötöttek alattomos mesterkedéssel. Az üzlet pedig üzlet. S a házasság is üzlet. Többnyire rossz üzlet. A derék amerikaiak azt akarják, hogy legalább becsületes üzlet legyen.

*

(+) **A forint.** Az állam nem akarja elismerni, hogy két korona vagy egy forint tőkéletesen egyre megy. Aki ezentul két korona alatt egy forintot ért, azt megbírságotják. Mint régebben, amikor új Istent neveztek ki, halállal s egyéb kellemetlenségekkel sújtották a régi Isten nevének kimondóját, azonképpen a forint megrögzöttjeit most erőszakkal és bírságos tilalmakkal az új valuta rabjává teszik. Könyvet vezetni forintokban, számlát kiállítani forintokban, árakat megjelölni forintokban, ezentul megfosztja a kereskedőt a büntetlen multtól. Szép, helyes dolog, aminek ugyan sok értelme nincs, de így jártak el a méterrendszer behozatalakor a rőf ellen s így védi minden állam a maga valutája szuverénitását. Az érdekes az ügyben azonban az, hogy a forint, amely tilos, sok van, s a két korona, amely kötelező, nagyon kevés. A kormány, mely a forintban való számolást bünteti, jobbára forintokat ad a közönség markába, hogy azzal fizessen koronákat. A régi és tiltott ezüst forint még mindig rendes fizetési eszköz s ha én egy forintot kérek az árúért, megbüntetnek, mert két koronát vagyok köteles kérni. Ellenben, ha két koronát kérek s a vevő a markomba nyom egy pénzdarabot, melyre ez van írva: *1 Fl.*, akkor köteles vagyok a két korona helyett elfogadni az egy forintot, mert az állam kötelez ugyan az új valutára, de még mindig florintokat is forgalomban hagy.

*

(V) **Pályamutatók.** Így vizsgák idején a gutaütés bizonyosságával megjelentek a pályaválasztásra vonatkozó vezércikkek. Anyák, akik támasz nélkül álltak és apák, akiknek halvány sejtelmük sem volt róla, hogy kohászati felügyelőt vagy sójövédéki körlovast neveljenek-e gyermekeikből, csak bementek a legközelebbi trafikba, megvásároltak egy lapot és tíz fillért megkapták a fiuk jövőjét. Ezuttal is kiderült tudniillik, hogy a mi átkunk az, hogy jogásznemzet vagyunk, hogy mi csak proletárokat tenyész-tünk és hogy ipari, kereskedelmi és technikai léren kell keresni nemzetünk ifjuságának jövőjét. Ha jól emlékszem, tizenöt esztendeje hangzanak e jótanácsok és azóta sikerült is elérni, hogy ifjuságunk tömegesen tódul a fentebb vázolt pályákra és azóta kereskedőink tömegesen buknak meg, iparosaink tömegesen vándorolnak ki Amerikába és a technikusaink tömegesen koplalnak. Vagyis kiderült, hogy ezek a tizfilleres jótanácsok csak akkor érnének valamit, hogyha egy-egy boltot, műhelyt vagy gyárat is adnának melléje. A haszontalanságukat csak az menti némiképp, hogy ezeket a pályaválasztásra vonatkozó jótanácsokat újságírók adják, akik maguk is eltévesztették a pályájukat. Ilyen körülmények közt persze ők egyebet nem adhatnak, mint jótanácsokat, de viszont én sem tehetek egyebet, minthogy megveszem és elolvasom a jótanácsokat s a fiamat más pályára adom. S ha már olyasmire adom, ami ugyis csak a legritkábban sikerül, akkor már én csak megmaradok a régi elhatározásom mellett és milliost nevelek a fiamból.

*

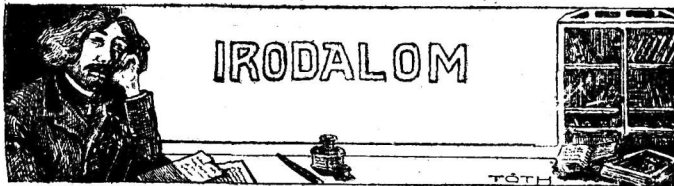

ritkítva, lepontozva, felpontozva, lekoronázva, felkoronázva; dallam-szöveget az ének-előadás megkönnyítésére átírva, felvonások zeneszámaikat megfogvatva, részeket kihagyva, betéteket alkalmazva, csodálatos zenei ötleteket érvényesítve. És mindezt anélkül hogy valamely énekes darab rovására esett volna, akár zenei stilszerűség, akár értékesség tekintetében.

És akkor tanultam meg azt, hogy milyenek is kell lenni egy szinpadai karmesternek. Mert láttunk hatalmasan szeniális karmestereket, akik bámulatosan dirigálták a zenekart, de sejtelmük sem volt arról, hogy mik történeket ez alatt a szinpadon; láttunk gondos zenekar-vezetőket, akik vigyáztak az énekesekre is, de egyik-másik zeneszerző aligha ismert volna rá zenei alakításaira, kiforgatván zene- és énekszámok eredeti mivoltukból a „mesteremberes” felfogások által.

Mártonfalvy Györgyben, — reasummáljuk ismét, — minden művészi kellék meg van a színházi zenei művészetre s mint karmester a vidéki színházban jelenlegi kartársai között magasan felülemelkedő.

A mult szezon szép eredményeinek felsorolásánál lépten-nyomon hivatkoznunk kell rá, mint aki a mi kiváló énekes társulatunkkal elsősorban produkált művészi jelentőségű, elismerésre méltót.

Csokonai-kör és Debreczeni Szemle.

Feltámadt bennünk a régi óhajlás egy debreczeni tudományos és irodalmi folyóirat után... Természetesen a feladatot nem teljesítheti a Debreczeni Szemle, bár szívesen elismerjük, hogy ez a heti lap mindég rendelkezésére volt a Csokonai-kör minden ügyének.

Csokonai-kör évi jelentése.

A Csokonai-kör évi jelentéséből reprodukáljuk eme két mondatot, melyeket a Körhöz közelebb állók szerint elismerésnek szánt a főttkári körültekintés. Mikor elolvastuk, eszünkbe jutott az a régi klasszikus népszimű, melyben az összes szép reményeiben megcsalatott drámai hős elkeseredetten sóhajt fel: — Zsuzsi néni! csak kend ne vigasztaljon, mert meghasad a szívem tőle.....

És miután erős a gyanunk, hogy ama 57 irodalmár közül, akik az évi jelentést a közgyűlésen meghallgatták s továbbá akik a kinyomatni rendelt jelentést esetleg el is olvassák, sokan kétségbevonják majd az egyébként mintaszerű s az írásművészet teljességével megírt heszámoló ránk vonatkozó jóindulatát, sine ria et studio, a Csokonai-kör, mint olyan iránt érzett nagyrabecsülésünk, egész tisztikara s minden tagja iránti őszinte tiszteletünk változatlan nyilváníásával, a következőket jegyezzük meg.

A Debreczeni Szemle soha sem tekintette magát a Csokonai-kör hivatalos közlönyének, ellenben szívesen bocsájtotta a kör céljainak rendelkezésére hasábjait s mindenkor büszke volt arra, hogy dr. Kardos Albert, ez a, kiváló írói mivoltát tekintve indokolatlanul nagyon szerénykedő modoru nagy ma-

gyar esztétikus, ismerve a speciális debreczeni sajtóviszonyokat, hűséges munkatársa lett irodalmi vállalkozásunknak s a Debreczeni Szemle-be sűrjén megjelenő tudományos és irodalmi cikkeivel hasznára igyekezett lenni a Csokonai-körnek és a Debreczeni Szemle-nek s e kettő által az irodalomnak.

Miután a Debreczeni Szemle egyben üzleti vállalkozás is, irodalmi színvonal tekintetében alkalmazkodnia kell sok küzdéssel megteremtett közönsége óhajításaihoz, bizonyos népszerűsége kellett törekednie hirdető publikuma előtt s ezek figyelembevételével lehetett aztán hasznára egy kulturális fejlődése megfelelő, de nem nagyon előrehaladott stádiumában levő város irodalmi, művészi törekvéseinek. Minden önző célok nélkül szolgálta a Csokonai-kört is. A kör felolvasó ülésein előadott novellák, versek közül szíves készséggel, sőt hálás köszönetnyilvánítások mellett közölte a Szávay Gyula, Oláh Gábor, Gyökössy Endre, H. Nagy Jenő, Vándor Iván, Zivuska Andor, Tóth Árpád, Papp Zoltán stb. felolvasott műveit. Külön Csokonai-számot adott a Vándor Ivánt bucsuztató ülés alkalmából az író arcképével, Géczy Istvánt, a Csokonai-kör pályanyertesét újságcikkben szólaltatta meg a premier-előadás napjain, díjtalanul közölte a kör pályázati hirdetményeit stb.

És mindezekért nem kért semmit, de legkevésbé várta az elismerés fentiekhez hasonló kétes értékű megnyilatkozását sem.

Annnyival inkább nem, mert hiszen a Csokonai-kör tervezett folyóirata után óhajtozók a legjobban tudhatják, hogy milyen munkára vállalkozik az, aki Debreczenben tisztán irodalmi, művészeti és tudományos szellemű hetilapot tart fenn. És bizonyára tudatában vannak annak, hogy a Debreczeni Szemle nem egykönnyen veszíthet el egyetlen előfizetőt sem a Csokonai-kör ránézve talán tévesen magyarázott kedvezőtlen kritikája miatt, akkor, mikor Debreczenben 500—600 előfizetőt biztosíthat olvasóköörökkel, kávéházakkal, együtt egy ilyen természetű lapnak a város előkelő társadalmának intellektusa.

Lám a Csokonai-kör irodalmi irányzatától távol álló Nyugat irodalmi társaság több nagynevű tagja s maga a lap kiadóhivatala barátságos összeköttetést tartott és tart fenn a Debreczeni Szemlé-vel s nem egy esetben tüntette ki lapunkat bizalmával, minden ellenszolgáltatás nélkül, de jóindulatu belátásával vállalkozásunk nehézségeink.

A Csokonai-kör, elismerjük tudós tanárokból álló választmányi tagjai csak indítsák meg irodalmi és tudományos hivatalos lapjukat, ha van a Körnek évi 8—10,000 korona e célra szánt vagyona s jelennek meg akár hetenként kisebb, akár havonta nagyobb terjedelemben. De ha ilyen áldozatot nem tudnak hozni akkor egész tervük utópia.

Akárminthégyen is pedig a dolog, a Debreczeni Szemle, mely most van a fejlődés stádiumában s nagyon is rá van utalva a támogatásra, éppen a Csokonai-körtől várható volt és várhat a jövőben, a most megnyilatkozottnál sokkalta rokonszenvesebben körültekintő jóindulatot, ha már egyáltalán figyelemre méltatták és ha a jövőben foglalkozni óhajtanak működésével.

*

Az „Athenaeum Könyvtár” Csehov-kötete. Az Athenaeum Könyvtár a hazai és a világirodalom leginkább munkáit ígerte megindulásakor és így a magyar olvasóközönség szinte várta Csehov

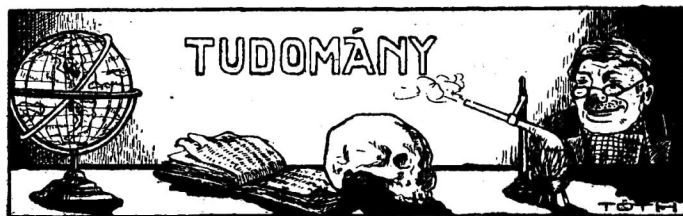
Már a Zenede disztermét megtöltötte a meghívott diszes közönség, mikor bent a művészsobában a tanári kar szónoka, *Szönyi Ilona* énektanárnő ékes szavakkal tolmácsolta kartársainak érzelmeit és jókívánatait. A Zenede érdemes elnöke, *dr. Ujfalussy József* kir. tanácsos vezette a hivatalos ünnepést, meleg elismeréssel méltatva azokat az elévülhetlen érdemeiket, melyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a hajdan szerény körülmények közt tengődő zeneiskola ma a vidék első tanintézetévé fejlődött. A szép beszéd után átadta a Zenede diszoklevelét, melynek diszes, művészi kivitele *Pálffy József* festőművész genialitását dicséri. A tanítványok nevében *Neubauer Jolán* meleg, keresetlen szavakban üdvözölte a jubilánst és értékes emléktárgyat nyújtott át. A megható tanár szerény udvariassággal igyekezett beszédében, hogy a neki tulajdonított sikereket azokkal is megossza, akik nemes törekvésében támogatói voltak. Lelkesen emlékezett meg a műkedvelőkről, akik szorgalmas munkájukkal és lelkesedésükkel hozzájárultak Debreczen zenei életének megteremtéséhez, végül tanítványait buzdította és lelkesítette további munkára.

Elhangzottak a beszédek, melyek megvilágították a jubiláns tanár érdemeit. Amiezután következett, azok még plasztikusabbá tették a róla alkotott képet. Itt az eredmények beszéltek minden szónál ékeesebben. A kis *Rubinstein Erna* vezette be a hangverseny Beriot 9-ik hangversenyének két első tételével. Ennek a genialis csöppségnek minden vonóhúzásán meglátzott a lelkiismeretes mester hivatott vezetése. *Fráter Imre* és *Szántó Magda* Alard két hegedüre irt hangversenyében szabatosan, precíz összjátékkal emelték érvényre a mű összes szépségeit. *Dr. Szilágyi Imre* hallgató magyarjai, mint mindig, ugy most is szívhez szóltak és élénk tetszést váltottak ki a közönségből. *Slunicka* romantikus zongora quintettjének négy hegedü szólamát *Csanak Mariska*, *Piribauer Ferenc*, *dr. Hajdu Miklós* és *dr. Spitz Lipót* hangulatosan, meglepő színezéssel játszották. A zongora kíséretet a Zenede fiatal tanárnője, *Fábry Ilona* látta el azzal a finom árnyalási képességgel és diszkrét művészettel, mely őt városunk legjobb kísérőjévé avatja. A sikerült hangversenyt *Wesprémy Andor* zenetanár, hegedűművész játéka emelte magas, művészi nivóra. Három évvel ezelőtt hallotta őt a nyilvánosság utoljára. Azelőtt gyakran gyönyörködtünk folyton fejlődő tehetségeinek figyelemmel kísérésében. Az alapot *Füredi József* adta neki is, majd itthonról elkerülve, *Hubay Jenő* és *Manen Juon* lettek mesterei. Művészetében megizmosodva, teljesen kiegyenlített technikával és nagy, meleg tónussal adta elő Bach Friedmann Gravéját, Faure Sicilienjét, Pugnani Preludiumát és Allegróját. Különösen az utóbbival teljesen magával ragadta a közönséget. A hatalmas erőt, biztos tudást, kifejező értelmezést egyaránt bámulhattuk művészi előadásában. A tomboló tetszésnyilvánításokat ráadásul is meg kellett hálálnia.

Sok elismerés, sok szép ajándék fogja *Füredi József*nek emlékezetessé tenni e jubileum meleg hangulatát, de legbüszkébb lehet arra az eredményre, melyet művészi ambíciója és fáradhatatlan szorgalma teremtet.

A zene rovatban felsorolt zeneművek kaphatók Csáthy Ferenc könyv-, papír- és zeneműkereskedésében Egyház-tér.

A nevelés egyetlen fontos kérdése: mi módon nevelhetem a gyermekemet úgy, hogy ne hasonlítson hozzám?

Godolatolvasás, álmofejtés.

Persze ha az ilyen módon támadó gondolatainkat nemcsak magunk gondoljuk végig, hanem mindjárt el is mondjuk valakinak, — így könnyebben is megy a dolog — akkor annak adunk bepillantást a lelki életünk legeslegközepébe.

Talán mondanom se kell, hogy a dolog megcsinálása nem ilyen tökéletesen egyszerű; magától értődik, hogy a gyakorlatban egynémely finessze van a *psychoanalysis*-nek, — ez a metódus hivatalos neve — amit csak a dolog alapos ismerete és jó sok gyakorlat ad az ember kezébe. De a dolog vázlata ez, mint ahogy a legkomplicáltabb gőzgép szerkezete is azon a vázlaton alapul, amit a gimnáziumi fizika-könyvekből ismerünk; hanem azért mégse tudnánk annak az ismeretével gőzgépet csinálni.

Ha valakinek a lelki életét rendszeresen át kell kutatni, arra van egy másik módszer: az *asszociációs kísérlet*. Az ember szembe ül a vizsgálniival és egymásután egyes szókat mond neki. Annak pedig minden szóra rögtön ki kell mondani azt a szót, vagy mondatot, amelyik legelőször az eszébe jut. Ezekkel a *hívószókkal* vannak blanketták is (a *Jung*-féleket szokás használni, amelyek a zürichi elmeklinikáról származnak), de alapjában véve akármilyen szókat lehet mondani. Aki őszintén kimondja a legelső szót, ami az eszébe jut, az egy gyakorlott vizsgáló számára minden titkát kitalálja az aztalra. Őszintének lenni pedig muszáj, mert a vizsgáló kezében *stopper* van, a sportversenyekről jól ismert óra, amely ötöd-másodpercekben méri a reakció-időt, a hívószó kimondásától a feleletig. És amint valaki nem a legelőször eszébe ötlött szót mondja, az óra kiméretlen pontossággal vall rá, hogy gondolkodással töltötte az időt. A gondolat ugyanis sebes szárnyu sas, de csak az őszinte gondolat, a hazugot ellenben a sánta kutya is utóléri... hát még a fürge stopper!

Az őszinte válaszok aztán pontosan megmutatják, hogy hol vannak a takargatni való gondolatok. Ahol a reakció ideje feltűnően hosszú, a felelet értelmetlen, vagy nagyon is érthetően mutat valahová, ahol a reakció ideje feltűnően hosszú, a felelet értve zavart a felelet, vagy zavarhajóvésnek egyéb jeleit látni, ott mindenhol az a bizonyos félrehárítási gépezet dolgozott s minden ilyen reakciót külön-külön analizálni kell, éppen úgy, mint azokat, amelyekre az ember véletlenül akad egy elszólás vagy más ilyen révén.

AZ ELSŐ PILSENI RÉSZVÉNY SÖRFÖZDE

és a MÜNCHENI „SPATEN“-sörgyár ker. képviselője

Hajdu, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Borsodvármegyék területére egy hordós, mint üveges sörökben

Fischbein Jenő sörnagykereskedőnél

Debreczen, Hatvan-utca 30 szám alatt.

Fenti sörgyártmányok kimérve kaphatók Debreczenben a Piac- és Kossuth-utca sarkán levő

Pilseni sörház pincéje éttermében és sörosarnokában.